

Tumörinriktad behandling och dess plats inom palliativ vård

12 december 2023

Christel Hedman
Specialistläkare onkologi och palliativ medicin, med dr
Palliativt Utvecklingscentrum, Lunds Universitet och Region Skåne
Stockholms sjukhem, Karolinska Institutet, Lunds Universitet

Agenda

1. Olika typer av
tumörbehandling

2. Integrering av
onkologi och
palliativ vård

Gunnar 75 år - coloncancer med levermetastaser

- Palliativ cytostatikabehandling - ASIH
- Stabil sjukdom efter 3 kurer
- Kraftig progress efter 5 kurer – trött och tagen, mest sängliggande
- Byte av cytostika, får 2 kurer
- Inlagd IVA pga neutropen feber, lungembolier, vårdtid 1,5 månader
- Progress
- Avlider på akutsjukhus med iv antibiotika, transfusioner, TPN

Mats 59 år – progredierande multipelt myelom

- Ensamstående, 2 barn 18 och 26 år
- Rullstolsbunden, försämrad syn av behandling, trycksår
- Fortsatt behandling varje vecka via hematologen - behandlingsmotiverad
- Flera inneliggande episoder under det senaste året
 - Lungemboli, neutropen feber, medullakompression
- Snabbt försämrad – vad göra?

Vilka utmaningar finns inom den palliativa vården –

patienter med pågående tumörbehandling?

Varför ge palliativ tumörbehandling?

- Förlänga livet
 - Minska symtom
 - Öka livskvaliteten
-
- Syftet med palliativ vård är att lindra symtom och öka livskvaliteten
 - Syftet sammanfaller således – kan onkologisk behandling bidra?

Vem får onkologisk behandling i livets slut?

- 1-56% får onkologisk behandling den sista månaden
- 10-29% får detta sista 2 veckorna
- Rekommendation: ska ej ges sista månaden

- Vem får mest
 - Yngre, högre utbildning
 - Färre komorbiditeter, bättre allmäntillstånd
 - Hematologiska maligniteter får mest
 - Bröstcancer, lungcancer, melanom

Risker med tumörbehandling i livets slut

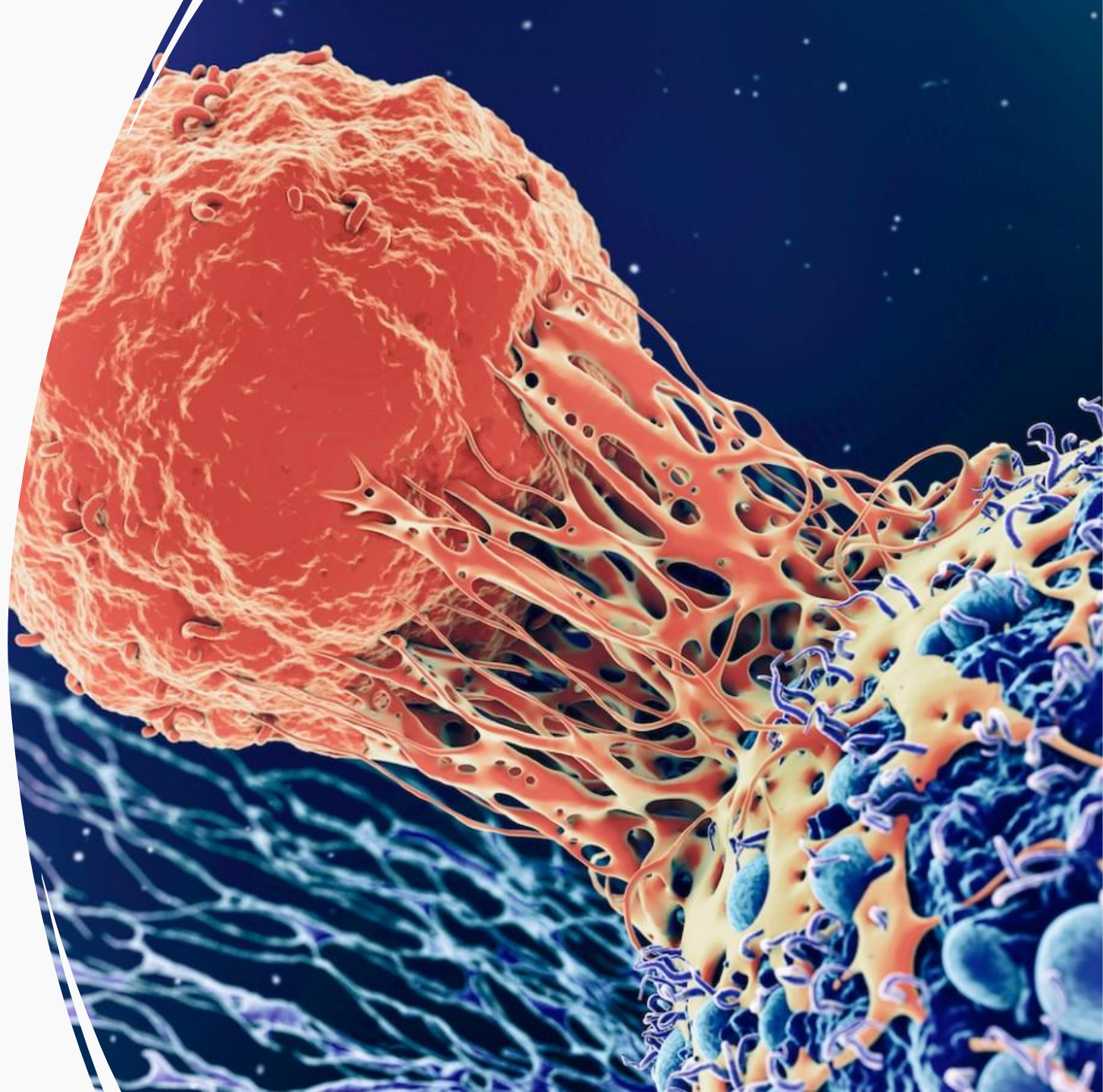
- Ökad risk för annan aggressiv behandling, som dropp, antibiotika
- Ökad risk för att avlida på sjukhus och IVA
- Kan förkorta livet
- Lägre chans att få palliativ vård
- Sänkt livskvalitet

Ibland kanske vi gör
för mycket?

Men när kan
onkologisk
behandling vara till
mer nytta?

Onkologisk behandling

- Cytostatikabehandling
- Strålbehandling
- Immunterapi
- Tyrokinasinhбитorer

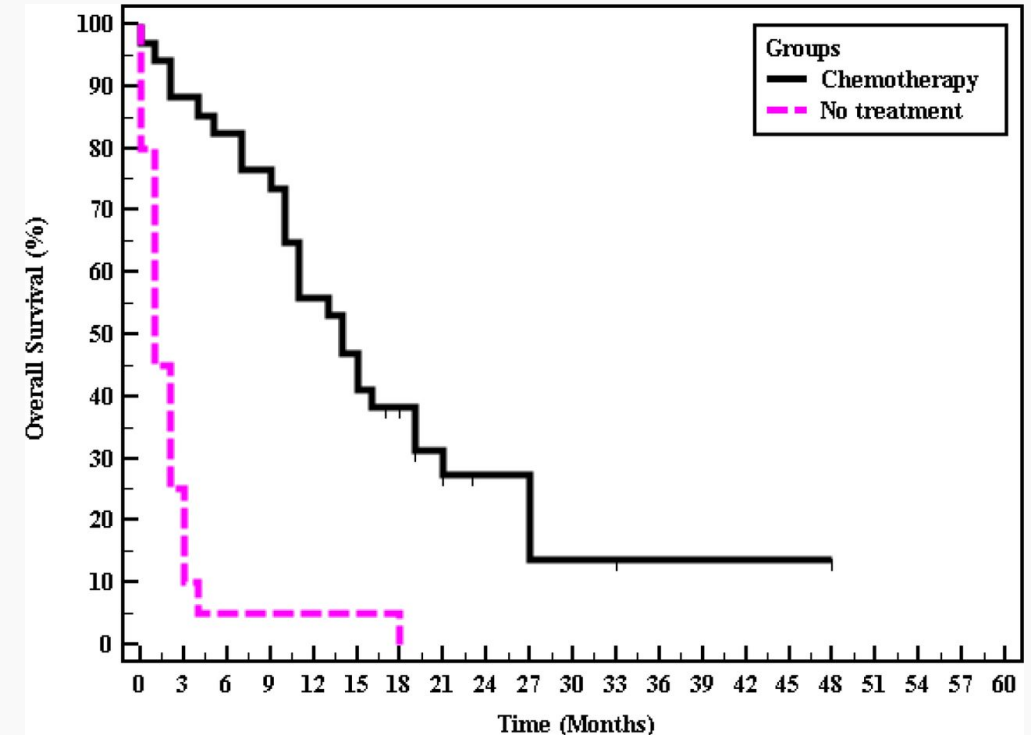
Cytostatika – hur fungerar det?

- Skadar **alla** snabbt växande celler –dålig precision
- Ger upphov till DNA-skador och celledöd
- Cancerceller drabbas hårdare
 - Högre proliferation
 - Sämre reparationsförmåga hos DNA
- Ger biverkningar

Effekt av palliativ cytostatika på livslängd?

- Ökad livslängd
 - Coloncancer – 1 år,
 - Bröstcancer – 22 månader
 - Lungcancer
- Första linjens behandling ger bäst effekt
- Flesta studier inte gjorda i livets slut – generellt endast fåtal månader

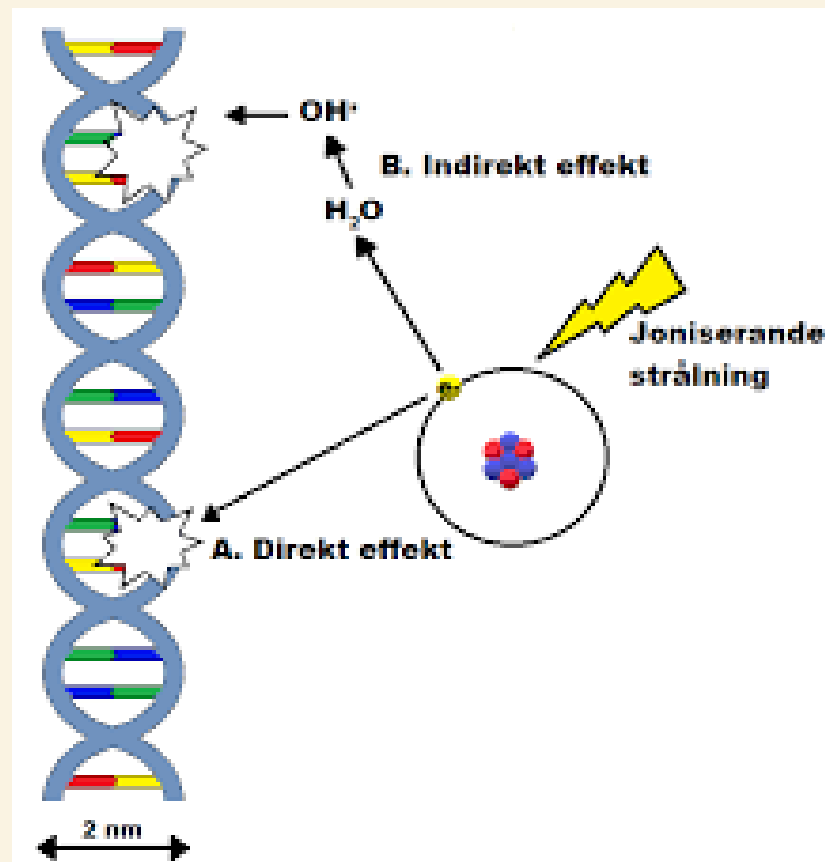
Cytostatika – andra effekter

- Pancreascancer
 - Smärtstillande
 - Ökar livskvaliteten
- Coloncancer
 - Tumörkrympning ger effekt på fatigue, ökad livskvalitet
- Bröstcancer
 - Fatigue och ökad livskvalitet
- Generellt kan cytostatika minska symtom och förbättra livskvaliteten
 - Men ger också biverkningar!

Strålbehandling – hur fungerar det?

- Ges mot en viss lokalisation
- Träffar cancercellerna, DNA skadas → cancerceller kan ej delas och dör
- Cancerceller: sämre reparationsförmåga hos DNA
- Palliativ behandling – få fraktioner
- Engångs dos – 3 veckors behandling

Strålbehandling - Skelettmetastaser

- Vanligaste indikationen **smärta**
 - 35-40% av all palliativ strålbehandling
 - Lindring av smärta 60% och inom 2-3 veckor
 - Engångsdos 8Gy ger bäst effekt
- Kan kombineras med kortison

Strålbehandling - blödning och tumörsår

Blödning

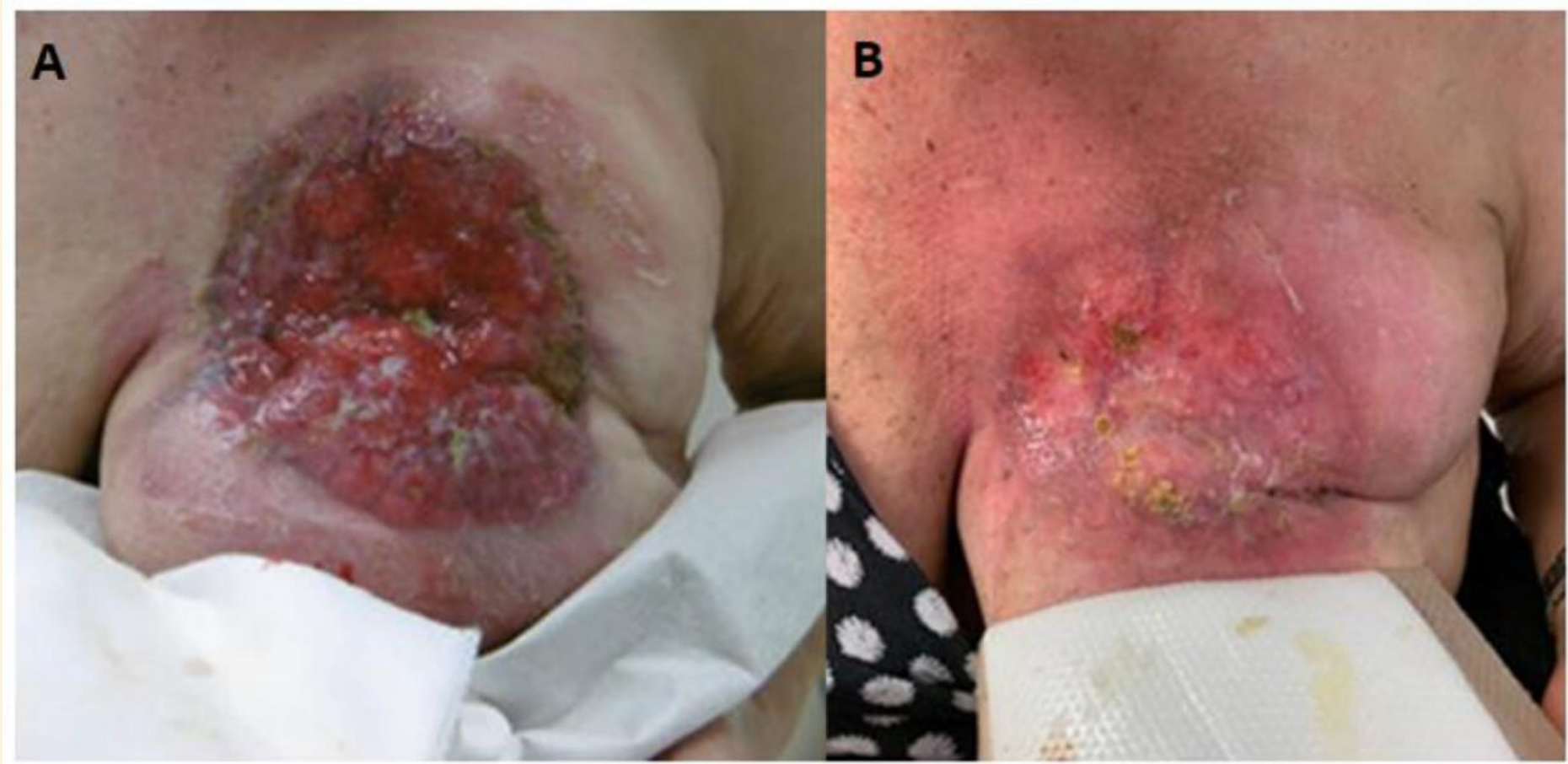
- Urinblåsa, gyntumör, lungtumör
- Minskad blödning hos 90%
- Tänk på prodromalblödning – risk för större blödning

Tumörsår

- Symtom: lukt, nekros, smärta, blödning, infektioner
- Lokalt avancerad bröstcancer – symptomreduktion 95%

Strålbehandling – tumörsår

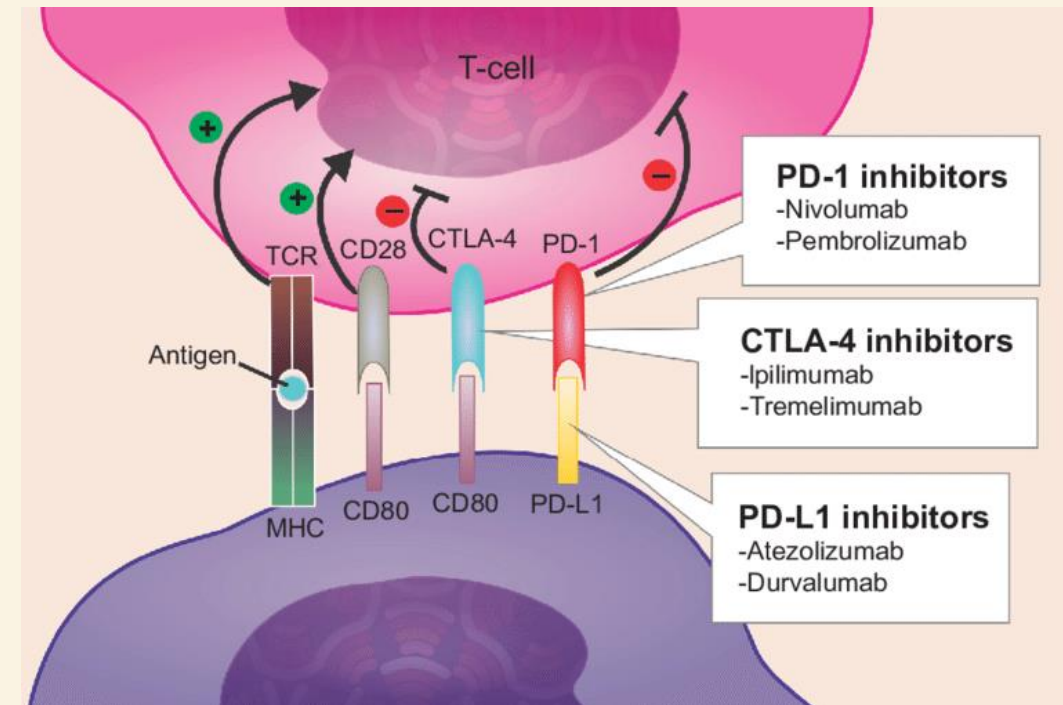
Biverkningar av strålbehandling

- Lokala biverkningar!
 - Tarmsymtom – diarréer, illamående
 - Ökad smärta i skelettmetastaser
 - Fatigue >60%
-
- Symtomlindring: antiemetika, smärtlindring
 - Kortison vid skelettmetastaser

Immunterapi – hur fungerar det?

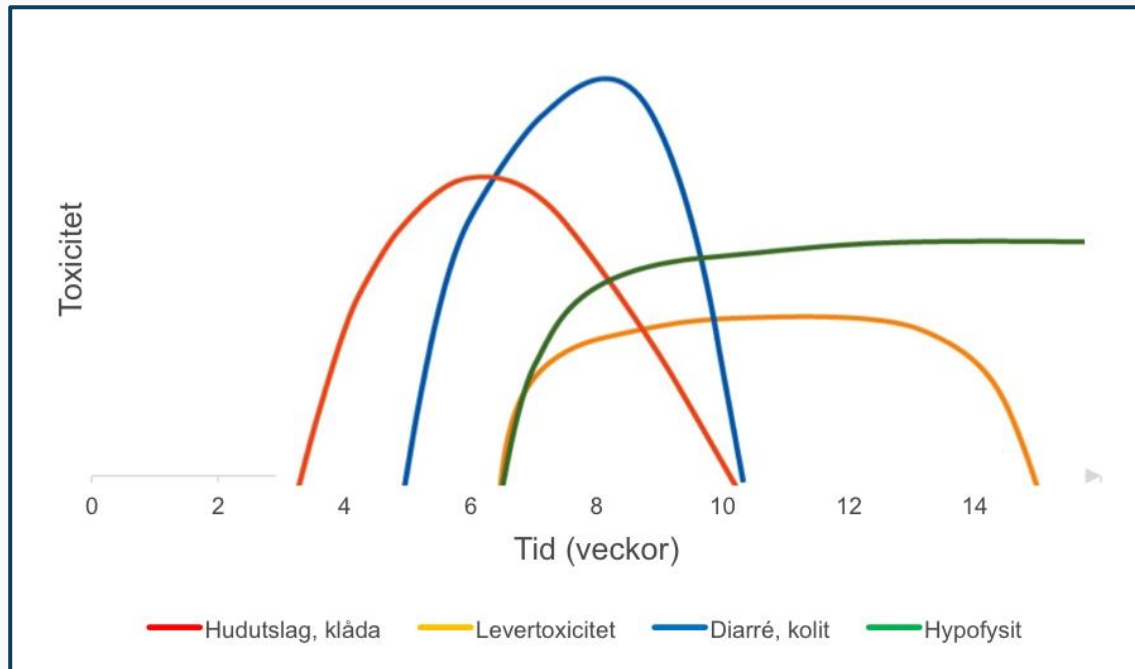
- Monoklonala antikroppar, ges iv
- Melanom, lungcancer, njurcancer, huvudhals tumörer osv.
- Ofta i palliativt skede

- Verkningsmekanism: ökar T-cellssvaret hos patienten, lätta på bromsen i immunförsvaret
- Biverkningarna är immunrelaterade – autoimmuna

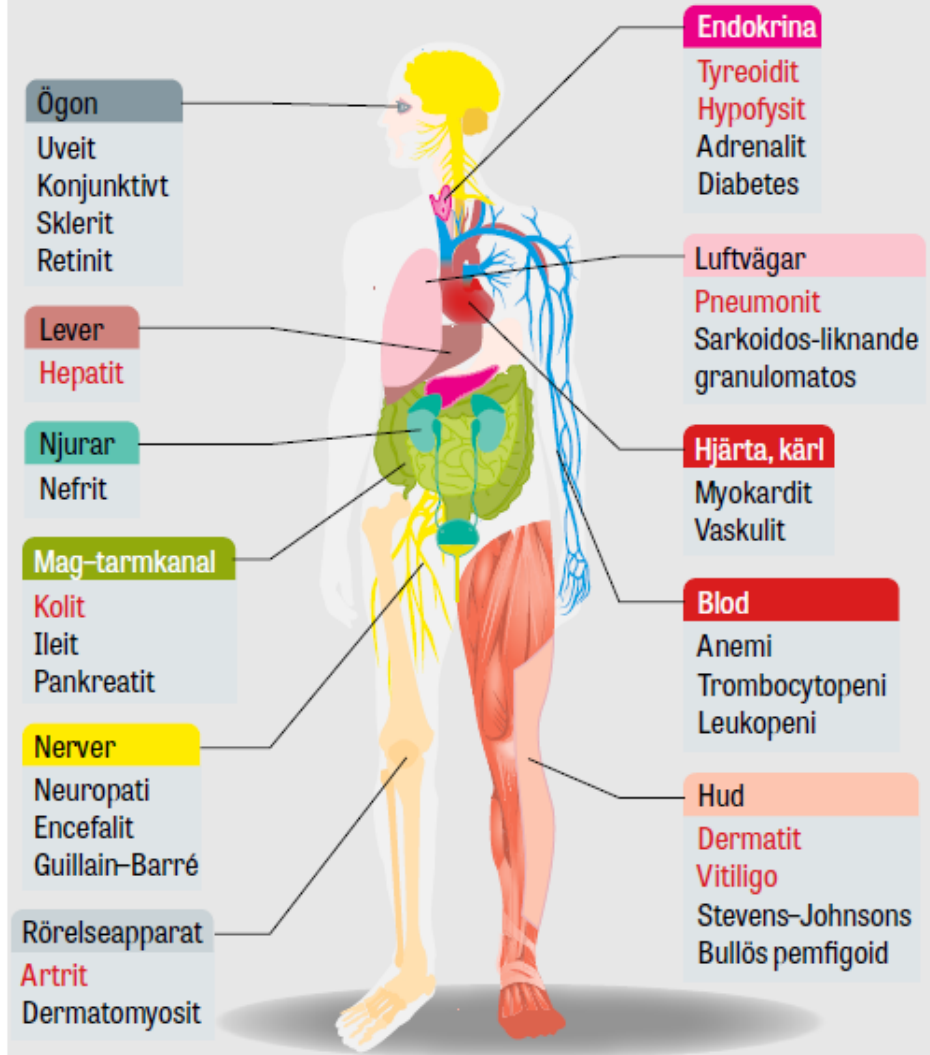

Biverkningar

- Biverkningar - alla organ kan drabbas
- 90% får biverkningar
- De flesta lindriga, kan bli livshotande
- Hittas ibland på blodprov

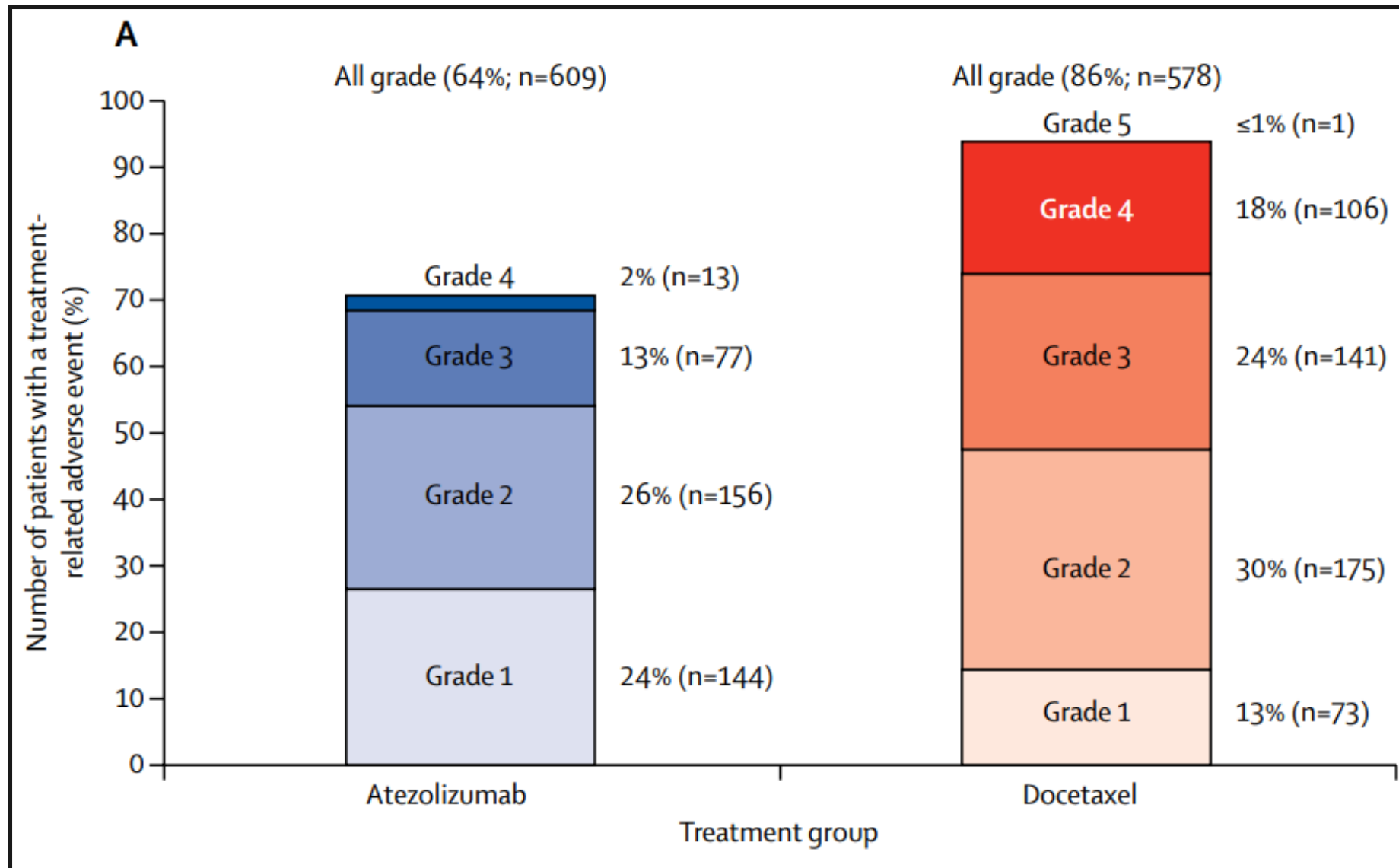

FIGUR 1. Översikt över de organ som kan drabbas av immunrelaterade biverkningar i samband med onkologisk behandling med immunkontrollpunkts-hämmare

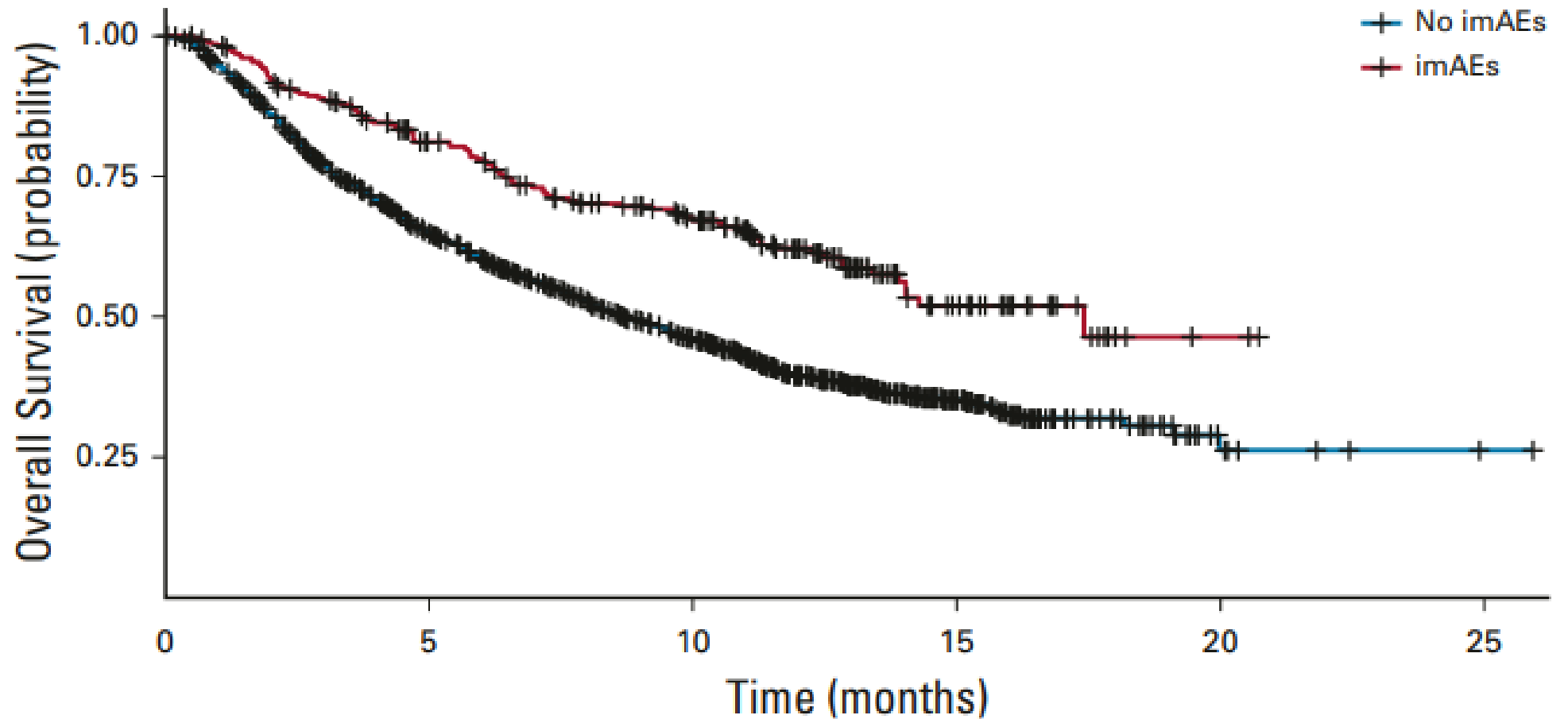

► Biverkningar i röda bokstäver betraktas som vanliga och förekommer hos minst 5 procent av patienter som behandlas med någon av regimerna.

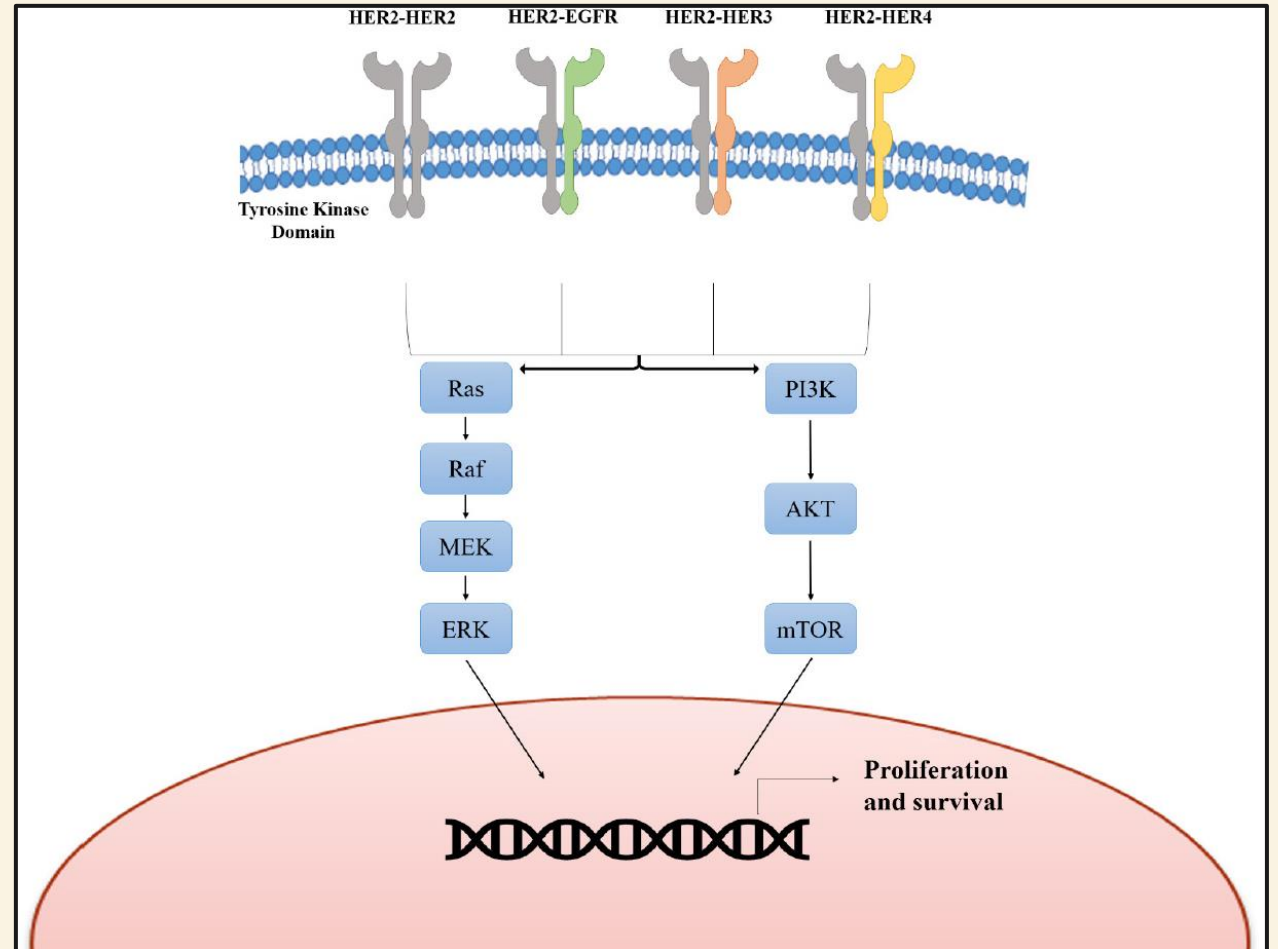
Bättre effekt vid biverkningar!

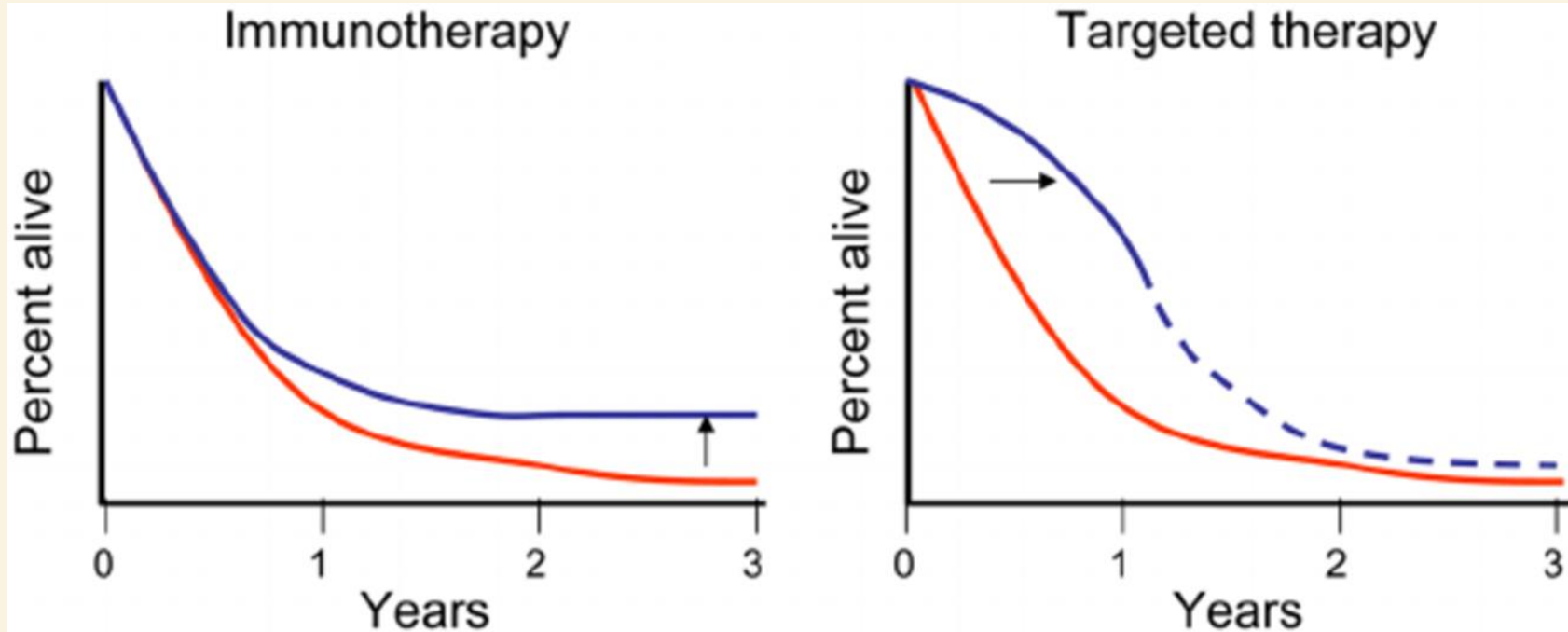

No. at risk (No. censored)

Tyrokinashämmare (TKI)

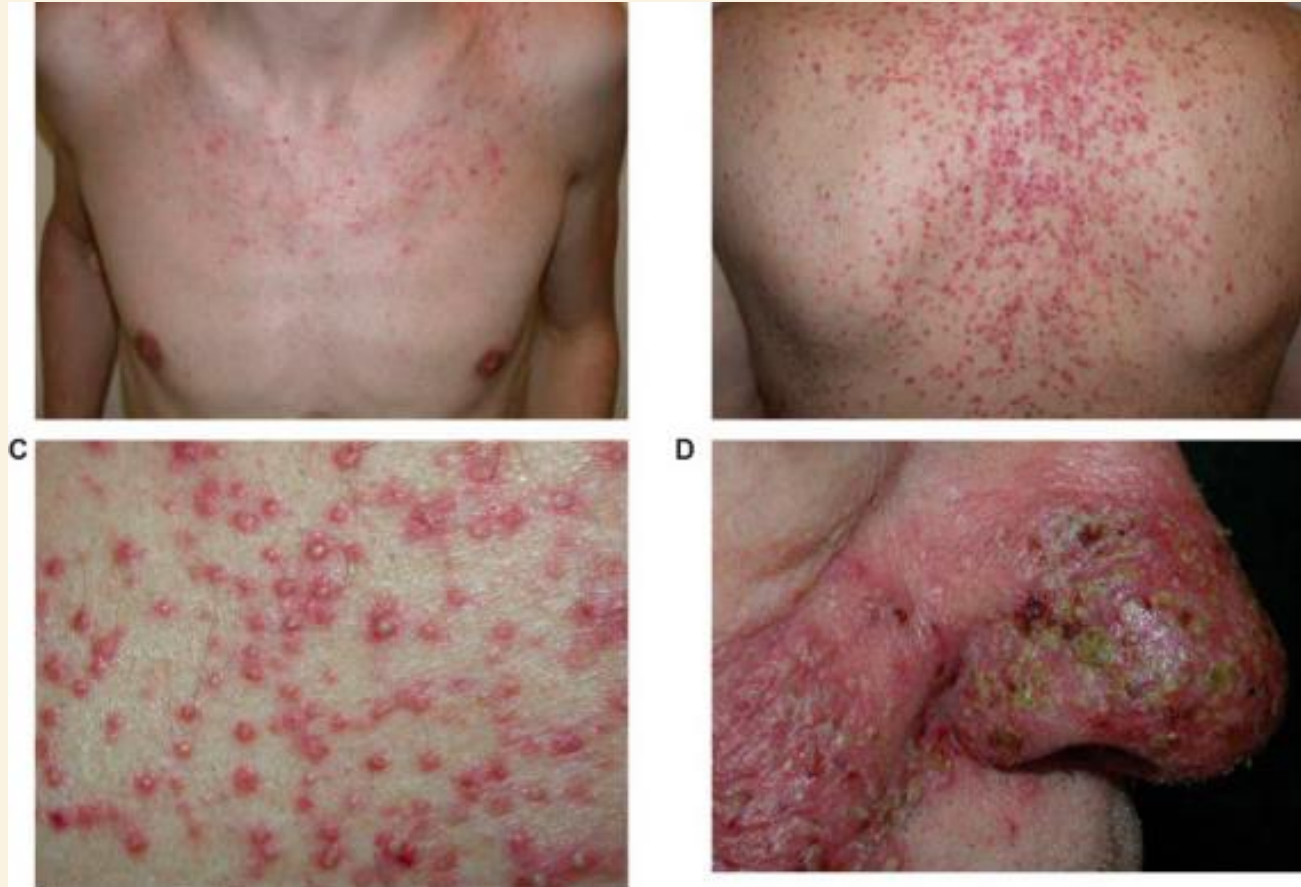
- Tabletter
- Ges oftast i palliativt syfte
- Påverkar signalvägar
- Många fortsätter TKI sista månaden i livet (72%)
- Kan ha snabb effekt
- Lungcancer: minska smärta, dyspné, hosta
- Ofta oklar symtomlindring

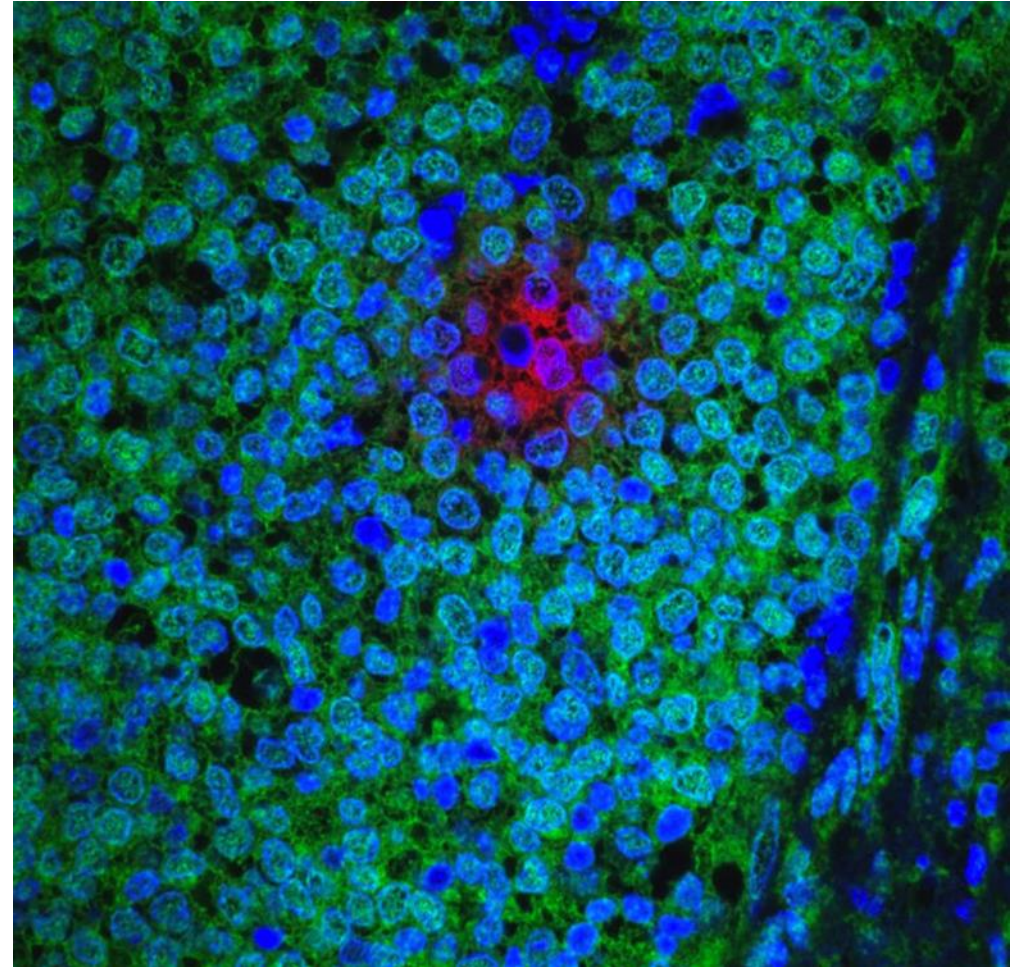
Tyrokinashämmare - biverkningar

- Hand-fotsymtom
- Excem, blåsor, sår
- Hypertoni
- Gastrointestinala biverkningar
 - Diarréer
 - Minskad aptit
 - Illamående och kräkningar
- Fatigue

Varför slutar behandlingen ha effekt?

- Behandlingen fungerade inte från början
 - En liten del av cellerna resistent
- Cancercellerna anpassar sig
 - Anpassar sig och blir mindre känsliga med tiden

Intervjustudie med onkologer

Does palliative chemotherapy provide a palliative effect on symptoms in late palliative stages? An interview study with oncologists

Peter Strang & Jenny Bergqvist

- God effekt på symtom av första linjens behandling
- Mycket oklar effekt av tredje linjers eller senare behandling
- Sämre allmäntillstånd sämre effekt

Sammanfattning

- Tumörbehandling sista månaden i livets ges till ca 15-25%
- Tumörbehandling kan vara viktig för att minska symtom

Tack för idag!

